

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

24. NOVEMBER 1932. A.

Nr. 11

KÜMNES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr. 10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
Pooles aastas „ 2.50	Telefon Nr. 452-72.	
1923 aastak. „ —.50	Posti jooksev arve Nr. 252.	
1924—1931. a. à . . . „ 2.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal- linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuulu- tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Omavalitsus ja ta elanikkond — Eugen Maddison	Lhk. 169
Kuidas suhtuda maakonnaomavalitsuste üm- berkorraldamise kavasse? — H. Avikson.	„ 173
Vallaomavalitsuste tulude ja kulude kokku- võtted 1930/31. a. aruannete järele.	„ 174
Perekonnaseisu seaduse muutmisest—K.V.	„ 177
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalit- suste tegevusest	„ 179
Küsimusi ja vastuseid	„ 182
Kuulutusi	„ 168

Kuulutatakse maksvusetaks:

- 1) Jaan Jüri p. Sepp' a hobusepass, väljaantud Imavere vallavalitsusest 8. mail 1930. a. nr. 9 all.
- 2) Kustas Ebrok'i hobusepass, väljaantud Ambla vallavalitsusest 2. IX. 1929. a. nr. 521 all.
- 3) Karl Viira hobusepass, väljaantud Vana-Kuuste vallavalitsusest 25. jaan. 1921. a. nr. 487 all.
- 4) Julius Kõrbi nimele antud, hobusepassi asendav, 6. suurtükiväe grupi ülema tunnistus, nr. 2817 — 1927. a.

Perekonnaseisu

kantselei margid

25- ja 50-sendilised
o n s a a d a

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
büroost

hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

**Põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—**

toimetab

tule,

elur,

rahe,

koduloomade,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi.

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rütli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Tähelepanu!

Suur hinnaalandus!

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse otsusega 7. oktoobrist s. a. on võimalik saada Liidu kirjastusel ilmunud raamatuid ja ajakirja „Maaomavalitsuse“ eelmisi aastakäike

poole hinnaga

n i m e l t:

„Maaomavalitsus“ 1923. a.-k.	Kr. 0.50
1924—1931. a.-k. à	2.50
„Esimene“ Eesti omavalitsustegelaste kongress“	1.25
„Vallaomavalitsuste ameerikaviisiline raamatupidamine“	1.25
Omavalitsustegel. kalender 1929/30. a. presspaan köites	0.60
„ 1929/30. a. kuldköites	0.90
„Meie maaomavalitsuste ümberkorraldamise sihid“	0.30
„Vallaomavalitsuste ameerikaviisilise raamatupidamise revideerimise kava“	0.25
„Eesti ravitsus- ja suvituskohad“	0.35

TELLIMISED ADRESSEERIDA:

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIT, TALLINNAS.

Tellimisraha võib ka maksta Posti jooksvale arvele nr. 252, nimetusega „Eesti Maaomavalitsuste Liit“, igas postkontoris ja selleks kindlaksmääratud postiagentuurides, ühtlasi raha sissemaksimisest meile teatades.

Omavalitsus ja ta elanikkond*).

Eugen Maddison.

Viimasel ajal on pandud liikuma mõte jaotada vabariigi kodanikke kogukondadesse. Mõte ise ei ole uus ega praeguse aja leiutis: ta teataval määral kuulub juba möödunud aegade arhivaalide hulka. Selle mõtte on pannud liikuma meie omavalitsuste äärmiselt raske majanduslik seisukord — eriti need rahanduslikud raskused, millega omavalitsustel alatasa tuleb võidelda hoolekande ülesannete teostamisel ning töötuile hädaabitööde korraldamisel. Pannud liikuma selle mõtte tahetakse nähtavasti asuda samale teele, mida tammuvad praegu riigid võitluses kogu ilmas valitseva majandusliku kriisiga. Igalpool on käimas palavikuline müüride ehitamine: ehitatakse müüre riikide vahel, ehitatakse müüre selle vastu, mis ei ole oma, mis tuleb väljastpoolt — olgu see inimene või kaup. Nende müüride üksikuteks kivideks on tollid, sisseveetavate kaupade kontingendid, töö- ja elamisload jne. jne. Kas ei oleks kodanikkude kogukondadesse jaotamine samuti müüride ehitamine, kuid juba sisemaal, üksikute omavalitsuste vahel? Minu arvates oleks see müüride ehitamine, sest selle jaotamise sihiks ei ole midagi muud, kui omavalitsuse kaitse elanikkude juurdevoolu vastu teistest omavalitsustest, eriliselt säärase isikute juurdevoolu vastu, kes võiksid osutada koormaks omavalitsusele, nõudes temalt hoolekandelist või muud abi. Seda kinnitavad muu seas ka linnadeliidu esindajate kogu koosolekul 21. veebruaril 1932. V. Smetanin'i poolt ettekantud referaat „Kogukonna probleem meie omavalitsuste elus“ ja sama esindajate kogu poolt vastuvõetud resolutsioon. V. Smetanin tähendab: „On selge, et meil tuleks piirata kodanikkude õigust — kas ainult sellega, et omavalitsuste kohus ja kodanikkude õigus on maksev vaid kogukogukonna liikmete suhtes või piirata ka kogukonna kohuste ulatust. See tähendab, ka meil tuleb kutsuda ellu kogukond, tuleb elanikkond siduda rohkem püsivate sidemetega tema alalise elukoha omavalitsuse algüksusega“. Esindajate kogu resolutsioon, mille aluseks sama referaat, kinnitab: „...konstateerides, et meie praeguste omavalitsuste algüksuste

ja nende elanikkude vahel puudub pidev, formaalselt reguleeritud side, et meil omavalitsuste algüksuste elanikkond pole organiseeritud üheks sotsiaalseks tervikuks — kogukonnaks —, mille all kannatavad nii riiklikud, kui omavalitsuste huvid, tunnustab tarvilikuks, et seadusandlikul teel pandaks maksma kohustus, mille järgi iga vabariigi kodanik peab olema ühe kogukonna liige, milleks saamine ole-negu teatud ajal kohal elamisest ning kogukonna vastu kohustuste kandmisest“.

Kuidas seda mõeldakse teostada, sellest annab küllaldaselt selge pildi üks mitteametlik kogukonna seaduse kava. Sellele kavale ei ole küll veel antud käiku, on isegi küsitav, kas ta üldse liikuma hakkab — kuid temast ei saaks siiski mööduda, kui eelpooltoodud resolutsioonis väljendatud soovi teatavast kehatisest. Toon mõned väljavõtted kavast; väljavõtete tekst on järgmine: „iga Eesti vabariigi kodanik peab olema ühe linna, alevi või valla kogukonna liige“ (§ 1); „kogukonna liikmeks v o t a b v a s t u kohalik linna-, alevi- resp. vallavalitsus“ (§ 4); „ühest kogukonnast teise ülemineku puhul võib kogukonna liikmeks v a s t u v o t t a vaid neid, kes selle kogukonna piires, kuhu nad soovivad liikmeks astuda, on alaliselt elanud vähemalt 3 aastat“ (§ 5); „kogukonnavalitsusel on õigus k e e l d u d a kogukonna liikmeks vastu võtmast kohtu poolt karistatud isikut“ (§ 6); „isikutel, kes ilma hoolekandelise abi tarvitamata on alaliselt elanud vähemalt 6 aastat kogukonna piires ja kui nad pole kohtu poolt karistatud, on õigus nõuda enda vastuvõtmist kogukonna liikmeks“ (§ 9); „kogukonna omavalitsusel on õigus võtta täiskasvanuult kodanikelt liikmeks kirjutamise maksu, mille ülemäär ei või ületada 10% sissekirjutaja eelmise aasta tulumaksu summast. Viimase mittemaksmise puhul mitte üle 10 kr. Igal juhul sissekirjutamise maksu alammäär on 2 krooni“ (§ 12); „täisealised kogukonna liikmed, kui nad ei ole hoolealused, maksavad iga aasta kogukonna liikmemaksu, mille suuruse määrab kogukonna omavalitsus aasta peale ette“ jne. (§ 13); „kogukonnavalitsusel on õigus sunduslikult paigutada töö-

*) Liidu nõukogu koosolekul 31. okt. s. a. ettekantud referaat.

majasse oma kogukonna liikmetest tööd pelgajaid, hulguseid ja samuti ka isikuid, kel perekond, aga ei hoolitse üldse või tarviliselt oma perekonna eest ehk kes tõruvad maksmast alimente“ (§ 17).

Nagu nähtub ettetoodust, on ehitada kavatsetavad müürid kaunis kõrged, paljudele isegi ülepeäsmatud. Pealegi selgub kavast, milleks need müürid õieti vajalikud — kava § 10 sõnab: „Hoolekande seaduses ettenähtud abiandmist korraldab see valla-, alevi- või linnaomavalitsus, kelle piirkonnas viibib abitarvitaja abipalumise ajal. Hoolekandeline abiandmine sünnib selle kogukonna kulul, kelle nimekirjas abitarvitaja seisab“, kuna § 11 näeb ette, et „töötuid ja nende perekonna liikmeid abistab see kogukonna omavalitsus, kus nimekirjas nad seisavad“ ja et „kogukonna omavalitsus“ korraldab „hädabitöid ainult oma liigetele“. Kuivõrt säärane korraldus ajakohane ja kokkukõlas meie Põhiseadusega — sellest edaspidi. Praegu aga tahaksin tuletada meelde, kuidas suhtus küsimusele Asutava Kogu omavalitsuse komisjon. Teatavasti see komisjon töötas välja Eesti omavalitsuse seaduse eelnõu, milles ka sisaldus peatükk pealkirjaga „Kogukonna elanikud ja liikmed“.

Eelnõu ei tulnud arutusele Asutava Kogu pleenumis ja esineb praegu ainult arhiivmaterjalina. Eelnõu aluseks oli akl. J. Jans'i poolt väljatöötatud Eesti omavalitsuse korralduse eelnõu, milles sisaldus samanimeline peatükk (II). Mõlemad eelnõud selles osas erinevad selle poolest, et akl. J. Jans'i eelnõus oli ette nähtud hingedkirja süsteem, kuna komisjoni eelnõus figureerib registreerimise süsteem, kuid mõlemad, nagu see selgub juba vastavate peatükkide pealkirjadest, teevad vahet kogukonna elanikkude ja kogukonna liikmete vahel. Nagu seda kinnitavad Asutava Kogu omavalitsuse komisjonis olnud vaidlused, ei olnud säärane vahetegemine sugugi kõigile vastuvõetav. Pealegi, nagu see selgub pärastpoole, omavalitsuse komisjoni enamuse seisukoht ei ühtunud ei Põhiseaduse komisjoni ega Asutava Kogu pleenumi seisukohtadega, milliste väljenduseks Põhiseaduse tekst.

Kuna omavalitsuse komisjonis peetud läbirääkimised võivad aidata kaasa küsi-

muse selgitamisel, siis ei oleks vast liigne peatuda nende juures — eriti arvestades seda, et omavalitsuse komisjoni protokollid on raskelt kättesaadavad.

Omavalitsuse komisjoni koosolekul 24. märtsil 1920. akl. O. Strandman, võtnud sõna akl. J. Jans'i eelnõu puhul, tähendas: „see eelnõu ei ole üleüldse vastuvõetav; see näitab olevat 1892. a. linnaseaduse ja 1866. a. valla kogukonna seaduse tõlge. Nimetatud seadused ei vasta enam sugugi praeguse aja nõuetele, iseäranis valla kogukonna seadus... Eelnõu järele on alles jätud hingedkirja süsteem, mis oma aja on ära iganenud ja ei võiks enam aset leida uues seaduses. Et juhuslikud isikud kogukonna ametisse ei pääseks, see võib ligemalt ära määratud saada valimise seaduses. Niisama võib ka hoolekande seaduses ligemalt ära tähendatud saada kogukonna poolt abisaamise õigused ja kord ja seda ei ole sugugi tarvis siduda hingedkirja süsteemiga“ (prot. nr. 50).

Sellele vaidles vastu akl. J. Jans, tuues ette järgmisi põhjendusi: „eelnõus on hingedkirja süsteem sellepärast läbi viidud, et kogukonna valimise ja hoolekande asja paremale järjele seadida. Praeguse valimise viisi järele võivad juhuslikud isikud valitud saada, kes kogukonnast lahkuvad ja sellega midagi ühist ei ole. Niisama on ka vaestele abiandmisega“ (ibid.).

Vabariigi Valitsuse esindaja — omavalitsuse asjade peavalitsuse juhataja E. Dolf arvas, et „hingedkirja süsteem ei ole enam otstarbekohane ja tuleks kõrvale jätta“ (ibid.).

Omavalitsuse komisjoni koosolekul 26. märtsil 1920. jätkati läbirääkimisi.

Kml. H. Nurk leidis, et „kogukonna liikmete hingedkirja süsteemist tuleb loobuda, aga selle asemele võtta ajakohasem ja lihtsam registreerimise süsteem“ (protok. nr. 51).

Sellele tähendas kml. J. Jans: „Olen eelnõus tähendatud kogukonna hingedkirja süsteemist loobunud ja uued vastavad paragrahvid registreerimise süsteemi kohta välja töötanud, mis nüüd komisjonile ette kandsin. Ka registreerimise süsteemi järele tuleb vahet teha kogukonna alalise ja juhuslise elaniku vahel. Vahetegemine on tarvilik, maksude määramise, valimise, abisaamise jne. pärast“ (ibid.). Kml. O. Strandman kaitses oma seisukohta, leides: „J. Jans'i poolt uuesti redigeeritud paragrahvid registreerimise üle ei ole ka vastuvõetavad. Ei ole tarvis vahet teha omavalitsuse seaduse alalise ja juhusliku

elaniku vahel, vaid kus see tarvilik on, seal on vahe tehtud eriseaduste järele“ (ibid.). Samal seisukohal asus ka Vabariigi Valitsuse esindaja E. Dolf, tähendades: „hingekirja süsteem tuleb kõrvale jätta ja kogukonnas tegemist teha ainult elanikkudega. Valimise õigus, abisaamise õigus ja maksude kohustused saivad eriseadustes kindlaks määratud“ (ibid.).

Kml. J. Jans'i seisukohta toetas kml. J. Puss, kes arvas: „vald peab oma alaliste elanikkude üle nimekirja, mis tarvis on mitmesugustel kordadel. Tuleb vahet teha alaliste ja juhuslike elanikkude vahel“ (ibid.).

Komisjon otsustas: „Kogukonna hingekirja süsteemi kõrvale jätta ja selle asemele võtta lihtsam registreerimise süsteem, vahet tehes alalise ja juhusliku elaniku vahel“ (ibid.).

Akl. J. Jans'i eelnõu jäi üldiselt püsima: alaline vahe oleks mõlemate eelnõude vahel peaausjalikult ainult selles, et hingekirja süsteem asendati registreerimise süsteemiga.

Võtame need eelnõud lähemale vaatlemisele ja peatume nende osade juures, mis käsitavad kõneall olevat küsimust. Anname ka siin järjekorras eesõiguse J. Jans'i eelnõule. Selle eelnõu järgi oleks küsimus lahendatud järgmiselt: iga Eesti Vabariigi kodanik on kohustatud olema ühe nimetatud omavalitsuse (vald, alev, linn) üksuse kogukonna hingekirjas; kogukonna alla kuuluvad: 1) kogukonna elanikud ja 2) kogukonna liikmed; kogukonna elanikuks loetakse vabariigi iga kodanik, kui ta asunud elama kogukonna piiresse. Kogukonna liikmete nimekirja peavad üles võetud olema kõik kohalikud elanikud, kellel valla kogukonna piires alaline elukoht: kodaniku alaliseks elukohaks loetakse see kogukond, kuhu ta oma ettevõtete, vara või teenistuse tõttu võtnud korteri kauema aja asumise mõttega ja seal asunud vähemalt aasta; isikud, kellel pole säärast alalist asukohta, loetakse kogukonna liikmeiks hingekirjas oleku järgi; samuti loetakse kogukonna liikmeiks hingekirjas oleku järgi välismaal asuvad vabariigi kodanikud jne.; ühe kogukonna nimekirjast teise ülekandmine toimub kahel viisil: 1) kogukonna liikme soovil ja 2) iga-aastase sundusliku üleviimise teel; kogukonna liikmeks vastuvõtmise otsustab volikogu, kellel on õigus lükata tagasi kogukonna liikmeks astuda soovija palve, kui isik ei ole alaline

valla elanik või kui ta kohtu poolt on karistatud niisuguste kuritegude eest, mis valla valimise seaduse põhjal viinud kaotamisele valimise õiguse; kogukonna nimekirja sissekandmine toimub pärast seda, kui volikogu on teinud vastuvõtmise otsuse tähendatud otsuse alusel endise kogukonna valitsuse poolt väljaantud lahtilaskmise tunnistuse põhjal: kogukonna liikmeks astumisega omandavad kogukonna elanikud: 1) kogukondliikudel valimistel aktiivse ja passiivse valimisõiguse valimisseaduses ettenähtud alustel, koduõiguse (õiguse, saada abi haiguse ja töövõimetuse korral) ja mõned teised õigused.

Asutava Kogu omavalitsuse komisjoni poolt vastuvõetud eelnõu normeerib sama küsimust järgmiselt: kogukonna piires asuvad isikud jagunevad nende vahekorra järgi kogukonnaga kogukonna elanikeks ja kogukonna liikmeiks: kogukonna elanikuks loetakse iga isik, kui ta asunud elama seaduslikul alusel kogukonna piiresse; kogukonna liikmete nimekirja võetakse kõik vabariigi kodanikud, kelle kogukonna piires alaline elukoht; kodaniku alaliseks elukohaks loetakse see kogukond, kuhu ta oma ettevõtete, vara või teenistuse tõttu võtnud korteri kauema aja asumise mõttega; kõik kogukonna piiresse elama asunud isikud peavad olema registreeritud kogukonna valitsuses, siseministeriumi poolt määratud korras, kuid registreerimine võib ka toimuda politsei-asutuste kaudu. Kogukonna registreerimise raamatu põhjal koostab kogukonna valitsus kogukonna liikmete nimekirja, kusjuures kogukonna valitsus enne teeb kindlaks, kas on täidetud seaduses ettenähtud nõudmised alalise elukoha kohta: kogukonna liikmete ülevõtmise korral tuuakse kodaniku perekonnakiri tema alalise elukoha kogukonna registreerimise asutusse ja teatatakse nimekirja ülesvõtmisest selle kogukonna valitsusele, kelle nimekirjas kodanik seni olnud; kogukonna elanikkude ja liikmete õigused ja kohused on nähtud ette selle seaduse erieeskirjades ja eriseadustes; erieeskirjade järgi kuulub kogukonna omavalitsuse võimkonda kogukonna nimekirja s olevate vaeste, haigete ja töövõimetute eest hoolekandmine ja nende tarvis heategevate asutiste avamine; samade eeskirjade põhjal on kõigil kogukonna liikmeil, kes saanud valimise ajaks 20-aastaseks, kogukonnas aktiivne ja passiivne valimisõigus, kuna juhuslikud kogukonna liikmed, kes pärast töö või teenistuseaja

lõppemist jälle lähevad koju, alalisse elukohta, ei või võtta osa valimistest.

Eeltoodust näeme, et mõlemad eelnõud teevad vahet kogukonna elanikkude ja kogukonna liikmete vahel, kusjuures ainult viimastel on valimisõigus ja õigus hoolekandeline abi peale. Säärane vahetegemine on täiesti õigustatud tähendatud eelnõude seisukohalt. Mõlemad kõnelevad kogukonnast ja selle omavalitsusest, mitte aga omavalitsusest, s. t. mõlemad ei ole veel täiesti vabanenud kogukonna teooria mõju alt. Akl. J. Jans'i eelnõus figureerib isegi veel kodu- või kodukoha õigus (Heimatrecht), millele pandi alus 16. sajandil, kui kogukondadele ja kiriku kogudustele tehti kohuseks „oma“ vaestele abiandmine, andes neile ühtlasi õiguse, saata välja kogukonnast võõraid kerjajaid; säärase õiguse maksmapanemine tõi enesega kogukonna või koguduse liikme õiguste omandamise ja kogukonnast või kogudusest lahkumise raskendamise.

Kuid igatahes Asutava Kogu omavalitsuse komisjoni eelnõu oli juba palju kohasem, oli suur samm edasi. sest. luues n.n. „Bürgergemeinde“ asemele „Einwohnergemeinde“, tehes kodaniku vahekorra kogukonnaga olenevaks ainult elukohast, mille valimine oleneks kodaniku vabast tahtmisest, purustas ja kõrvaldas ta neid ajaloolisi müüre, mis takistasid kodaniku vaba liikumist.

Kui nüüd tagasi tulla eelpool refereeritud kogukonna seaduse kava juurde, siis ei saaks jätta tähendamata, et säärane kava viib meid kõnealolevas küsimuses palju kaugemale tagasi, kui akl. J. Jans'i eelnõu, mille väliatöötamisel autor tahes-tahmata oli mõinutatud olemasolevate eeskujude noolt. Kava sihiks on ehitada üles uuesti aja jooksul langenud müüre. ellu kutsuda üle maa riiekesi (kogukondi), kinnitada kodanikke kogukondade külge, takistada nende vaba liikumist vabariigi maa-alal, muuta Eesti Vabariigi kodanik teatud kogukonna kodanikuks. Kuna majanduslikud raskused oma ülesannete teostamisel sunnivad omavalitsusi otsima välijapääsu, sunnivad otsima abinõusid, mis võiksid kergendada neil lasuvat raskustekoormat, on säärase mõtete ja soovide tekkimine, säärase kavade väliatöötamine täiesti arusaadav: tahetakse kergendada raskustekoormat, luues kinnisi kogukondi, kõrvaldades „võõrast“ elementi, piirates seega oma ülesannete teos-

tamise ulatust. Teiste sõnadega, kinnine, müüridega ümbritsetud kogukond olgu omavalitsusele päästerõngaks! Kas see ei ole 16. sajandil tekkinud Heimatrecht'i kaja?

Kuid asume küsimuse lähemale vaatlemisele ja katsume selgitada, kas säärase soovid ja kajad on teostatavad maksva Põhiseaduse seisukohalt.

Põhiseadus teatavasti ei kõnele kogukonda dest, ei kinnita, nagu näiteks teeb Saksa põhiseadus, et „Gemeinden und Gemeindeverbände haben das Recht der Selbstverwaltung innerhalb der Schranken der Gesetze“ (art. 127), vaid kõneleb omavalitsusest, pühendades temale terve peatüki (VII). Põhiseadus ei tarvita isegi sõna „kogukond“ omavalitsuseüksuste nimetamiseks: ta kõneleb omavalitsuse üksustest, sellega nagu kriipsutades alla oma tahtmist, anda sellele mõistele hoopis teise sisu, kui kogukonnale. Omavalitsuseüksus oleks küll territoriaal — korporatiiv üksus, kuid mitte sama, mis kogukond — Bürgergemeinde, — kui mujal omavalitsuseüksus on ühtlasi administratiivüksus, kuid mitte ümberpöörduvalt, s. t. et administratiivüksus ei ole alati omavalitsuseüksus, siis tugeedes Põhiseaduse § 75, mille järgi „omavalitsuste kaudu teostub valitsemist kohal riigivõim, kuivõrt seaduses selleks ei ole loodud eriasutusi“. on meie Põhiseaduse seisukohalt administratiivüksus alati ka omavalitsuseüksus, või teiste sõnadega — omavalitsuseüksus on kohaliku valitsemise otstarbel loodud üksus, mida väljendab ka Asutava Kogu omavalitsuse komisjoni resolutsioon 4. augustist 1919.: „Eesti Vabariigi kohalike pealvalitsetakse kohalikkude omavalitsuse asutuste kaudu“ (prot. nr. 2). Vastavalt sellele ei kõnele ka Eesti iseseisvuse ajal ilmunud seadused valla-, linna-, alevi- või maakonna kogukonna omavalitsustest, vaid kõnelevad valla-, linna-, alevi ja maakonna omavalitsusest, s. t. vastava administratiivüksuse omavalitsusest. Mida aga tuleb mõista kohaliku omavalitsuse all? Kuna meie Põhiseadus, nagu ma olen püüdnud selgitada I Eesti omavalitsustegelaste kongressil ettekan- tud referaadis „Omavalitsused Põhiseaduse järele“ ja ka teistes töödes, omavalitsuse kujundamisel asub riikliku teooria alusel (seisukoht, mis on leidnud tunnustamist), siis tuleks omavalitsuse all mõista säärast kohaliku

valitsemise süsteemi, kus kohalikud valitsemisülesanded, mis oma iseloomu poolest on samuti riiklikud

ülesanded, teostuvad kohalikkude elanikkude poolt ellukutsutud asutuste kaudu. (Järgneb.)

Kuidas suhtuda maakonnaomavalitsuste ümberkorraldamise kavasse?

H. Avikson.

Kohtu- ja siseministeeriumi poolt koostatud maakonnaomavalitsuste ümberkorraldamise kava võib vaadelda mitmest seisukohast. Tõsisem küsimus selles on see, et kava järele maetakse maha maakonna omavalitsus ning asetatakse riikliku asutisega.

Seda suurt põhimõttelist küsimust ei hakka ma lähemalt arutama, tähendaksin vaid, et demokraatliku korra asetamine riikliku võimuga on praeguses meeolus arusaadav. Praegu, kus meie parlamentarism põeb rasket kriisi, kus valitsuse kriisist on suurem valitsemise viisi kriis, on arusaadav, et peab leitama keegi, kes selle kriisi lunastamiseks peab kaduma. Ja selleks on leitud väiksemad parlamendid.

Tahan kõne alla võtta koguni teised senini puudutamata küsimused.

Kõne all oleva kava järele asendatakse maakonnaomavalitsused riigi kohalikkude asutistega, kelle juures asuvad valdade esindajatest kujundatud nõukogud. Ütteks kohalikkudeks valitsemisasutisteks on maakonnaomavalitsus ja -nõukogu. Esimene neist koosneb üksikute kohalikkude valitsemisalade juhatajatest ja kohaliku valitsemise üldisest juhust ning järelevalve teostajast — maakonnavanemast (ei tea miks mitte maavanemast? H. A.). Need ametnikud on määratavad ja lahendavad asju ainuisikliku põhimõtte alusel.

Maakonna nõukogu koosneb uue kava järele maakonna piiridesse kuuluvate valdade vallavanemate poolt enestest hulgast valitud esindajatest.

Kui vaadelda maakonnaomavalitsust uue kava järele, siis selle kohta ei saa midagi arvustavat ütelda, sest see osa kavast on koostatud sirgejooneliselt riikliku valitsemise aparadi kohaselt. See on puhas süsteem.

Seda ei saa aga enam ütelda maakonnakoostöökogu kohta.

Sarnast maakonnakoostöökogu põhjendab ümberkorraldamise kava järgmiselt:

„Maavolikogude kõige suuremaks puuduseks loetakse n.n. poliitika tegemist. Öeldakse, et volikogud on muutunud erakondade võitluse tallermaaks, mida tuleb pidada lubamatuks... Leitakse, et maavalitsused, nagu teisedki omavalitsused, ei saa sirgejoonelist ja otstarbekohast omavalitsuspoliitikat ajada just volikogus olevate rühmade erihuvide ja erikokkulepete tagajärjel... Paistab, et kõige otstarbekohasem on kujundada esinduskogu vallavanematest või vallavalitsuse esindajatest. Ta kindlustab seda, et esinduskokku pääseksid isikud, kes tunnevad valla tarvidusi ja võimeid, ning kellel on valitsemisküsimuste otsustamisel teatav vilumus. Teiselt poolt pidurdaks see viis ka parteipoliitilist teotsemist, mis teiste viiside juures paratamatu. Kuna aga niisuguse viisi juures esinduskogu liikmete arv võrreldes praeguste volikogude koosseisudega suureneks 2—3 korda, siis on paratamatu, et ei saa esinduskokku tõmmata kõigi maakonna piiridesse kuuluvate valdade vallavanemaid, vaid tuleb mitme valla kohta valida üks esindaja“.

Kas kõrvaldada vallavanemate esindajatest koosnev nõukogu poliitika tegemise ja kas kindlustab sarnane nõukogu kõigi valdade tarviduste ja võimete tundmise?

Et ta seda ei tee, selles see kava nõrkus seisabki.

Seda teeks tõesti kõigi valdade vallavanematest koosnev esinduskogu, ialgi aga mitte vallavanemate esindus. Kui kava autor kõigist vallavanematest koosneva esinduskogu võrdseks peab vallavanemate esindajate esinduskogule, siis on asja võetud liig kergelt.

Kui vallavanemad kõik on esinduskogus, siis on iga vallavanem oma val-

Vallaomavalitsuste tulude ja kulude

Tulude nimetus	Harju		Järva		Lääne		Petseri		Pärnu	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
1. MAKSUD:										
§ 1. Kinnisvara maksu osad	66.760	7,98	38.136	8,49	41.484	9,04	31.998	8,29	40.648	6,71
§ 2. Tulumaksu osad	31.622	3,78	18.312	4,08	25.062	5,46	22.332	5,78	23.239	3,83
§ 3. Vallaomaval. maksud	461.180	55,13	266.982	59,43	268.242	58,43	244.632	63,45	49.109	57,57
§ 4. Erimaksud dokum.	1.284	0,15	721	0,16	714	0,15	2.224	0,57	1.776	0,29
§ 5. Muud maksud	40.923	4,89	27.066	6,02	23.874	5,20	28.124	7,29	39.037	6,44
Kokku ptk. I.	601.769	71,93	351.217	78,18	359.376	78,28	329.310	85,38	453.809	74,84
2. Vallakapitalid	6.297	0,76	3.193	0,71	5.472	1,19	10.980	2,85	16.225	2,67
3. Valla varandused	15.969	1,91	27.606	6,15	9.098	1,98	120	0,03	29.450	4,86
4. Valla ettevõtted	4.251	0,51	3.147	0,70	1.699	0,37	2.250	0,58	1.168	0,19
5. Toetused	6.995	0,83	890	0,20	6.966	1,52	590	0,15	11.842	1,95
6. Kulude tasu	20.342	2,43	23.959	5,33	4.133	0,90	4.088	1,06	13.199	2,18
7. Kavatsatud laenud	139.016	16,62	30.422	6,77	41.018	8,93	563	0,15	37.300	6,15
8. Mitmesugused tulud	41.941	5,01	8.792	1,96	31.322	6,83	37.806	9,80	43.396	7,16
Tulude kogusumma	836.580	100%	449.226	100%	459.084	100%	385.707	100%	606.389	100%
KULUDE NIMETUS.										
1. Vallavalitsus	186.553	25,07	119.156	29,04	125.879	28,54	99.417	29,93	158.844	28,74
2. Vallakohus	6.526	0,88	3.698	0,90	4.580	1,04	5.396	1,62	5.825	1,05
3. Rahvaharidus	332.964	44,75	183.891	44,82	193.800	43,94	115.579	34,80	223.806	40,49
4. Hoolekanne	95.898	12,89	69.989	17,06	68.794	15,60	25.483	7,67	108.442	19,62
5. Healu	9.146	1,23	6.101	1,48	5.017	1,14	35.487	10,68	13.226	2,39
6. Vallakapitalid	9.152	1,23	3.639	0,89	11.571	2,63	23.785	7,17	14.588	2,64
7. Valla üldvarandused	1.874	0,25	1.437	0,35	2.258	0,51	10.100	3,04	3.145	0,57
8. Valla ettevõtted	114	0,02	3.011	0,73	—	—	—	—	130	0,02
9. Valla võlad	90.683	12,19	13.259	3,23	19.390	4,40	5.916	1,78	17.695	3,21
10. Mitmesugused kulud	2.722	0,37	4.720	1,15	3.901	0,88	7.792	2,34	7.024	1,27
11. Tagavara summad	8.365	1,12	1.430	0,35	5.833	1,32	3.211	0,97	—	—
Kulude kogusumma	743.997	100%	410.331	100%	441.023	100%	332.166	100%	552.725	100%

Märkus: Aruandes puuduvad andmed Kavastu valla kohta, Tartumaal.

kuvõtted 1930/31. a. aruannete järele.

Saaremaa		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		Kokku	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
13.819.—	5,60	81.283.—	7,58	20.485.—	8,37	47.719.—	7,49	67.705.—	9,00	46.307.—	6,90	496.344.—	7,80
16.630.—	6,74	44.619.—	4,16	9.875.—	4,04	21.645.—	3,40	40.053.—	5,31	25.849.—	3,85	279.238.—	4,39
157.398.—	63,82	677.731.—	63,21	149.752.—	61,19	400.048.—	62,78	421.678.—	56,04	412.289.—	61,47	3.809.041.—	59,88
458.—	0,19	1.819.—	0,17	1.004.—	0,41	872.—	0,13	18.526.—	2,46	1.526.—	0,23	30.924.—	0,49
6.102.—	2,47	51.274.—	4,78	10.237.—	4,18	25.206.—	3,95	47.443.—	6,30	3.806.—	5,04	333.092.—	5,24
194.407.—	78,82	856.726.—	79,90	191.353.—	78,19	495.490.—	77,75	595.405.—	79,12	519.777.—	77,49	4.948.639.—	77,80
1.317.—	0,53	11.494.—	1,07	2.258.—	0,92	14.577.—	2,29	28.133.—	3,74	13.053.—	1,95	112.999.—	1,78
1.930.—	0,78	58.584.—	5,46	16.700.—	6,83	26.137.—	4,10	11.018.—	1,46	61.934.—	9,23	258.546.—	4,06
322.—	0,13	9.249.—	0,86	—	—	3.180.—	0,50	2.747.—	0,37	1.381.—	0,21	29.394.—	0,46
7.326.—	2,97	4.132.—	0,39	8.290.—	3,39	754.—	0,12	7.322.—	0,97	3.616.—	0,54	58.723.—	0,92
4.054.—	1,64	21.917.—	2,04	7.059.—	2,88	19.119.—	3,00	9.276.—	1,24	12.683.—	1,89	139.829.—	2,20
33.000.—	13,38	38.842.—	3,62	7.325.—	2,99	43.162.—	6,77	64.435.—	8,56	30.117.—	4,49	465.200.—	7,31
4.287.—	1,75	71.306.—	6,66	11.741.—	4,80	34.842.—	5,47	34.169.—	4,54	28.187.—	4,20	347.789.—	5,47
246.643.—	100%	1072250.—	100%	244.726.—	100%	637.261.—	100%	752.505.—	100%	670.748.—	100%	6.361.119.—	100%
72.908.—	32,12	325.928.—	32,09	80.127.—	36,59	183.861.—	32,03	214.823.—	32,43	187.245.—	32,21	1.754.741.—	30,46
2.016.—	0,89	9.312.—	0,92	4.322.—	1,97	8.152.—	1,42	6.629.—	1,00	6.900.—	1,19	63.356.—	1,10
110.614.—	48,74	361.809.—	35,61	54.011.—	24,66	205.041.—	35,72	295.602.—	44,63	183.263.—	31,54	2.260.480.—	39,24
29.838.—	13,15	145.760.—	14,34	52.091.—	23,78	92.352.—	16,09	78.409.—	11,84	98.410.—	16,93	865.466.—	15,03
2.062.—	0,91	13.884.—	1,37	4.624.—	2,11	8.842.—	1,54	12.096.—	1,83	11.206.—	1,93	121.691.—	2,12
753.—	0,33	58.115.—	5,72	2.009.—	0,92	29.549.—	5,15	4.247.—	0,64	35.859.—	6,17	193.267.—	3,36
—	—	20.192.—	1,99	11.469.—	5,24	6.973.—	1,21	3.245.—	0,49	14.739.—	2,54	75.432.—	1,31
—	—	4.805.—	0,47	—	—	450.—	0,08	618.—	0,09	1.206.—	0,21	10.334.—	0,18
5.344.—	2,35	57.492.—	5,65	7.631.—	3,48	20.975.—	3,65	32.716.—	4,94	34.407.—	5,92	305.508.—	5,30
2.471.—	1,09	17.853.—	1,75	2.547.—	1,17	17.832.—	3,11	9.179.—	1,39	4.675.—	0,80	80.716.—	1,40
952.—	0,42	939.—	0,09	179.—	0,08	—	—	4.773.—	0,72	3.278.—	0,56	28.960.—	0,50
226.958.—	100%	1016089.—	100%	219.010.—	100%	574.027.—	100%	662.337.—	100%	581.288.—	100%	5.759.951.—	100%

la esindaja, tema tarvete ja võimete tundja ja ei keegi muu. Tema ei saa, ei tohi poliitika tegija olla, kui ta vähegi lugu peab oma aust ja ametist. Valib aga maakonna vallavanemate koosolek oma esindajad esinduskokku, siis ei ole valitud vallavanemad enama valla esindajad, vaid valijate enamuse esindajad. Ja see enamus kujuneb paratamatult poliitiliseks enamuseks meie rühmapoliitikast läbiimbunud olukorra juures. Ainuke vahe praeguse otsekohese valimisviisi ja kavasa ette toodud kaudse valimisviisi vahel on see, et ette teada on, millisesse rühma või erakonda valijad kindlasti kuuluvad ja millised tagajärjed valimistel on. See on aga kindlasti suuremaks soodustuseks esindajate valimisel poliitikat teha, ning vallavanemate enamuse esindajaist koosnev nõukogu kui poliitilise enamuse esindus võib palju rohkem poliitikat teha kui praegused volikogud. Sarnase esinduse juures ei saa enam rääkida ka valla tarviduste ja olude tundmisest. Valitud võivad saada ühe nurga mehed, kui nad on aktiivsemad poliitikamehed. Erandiliste olukordadega vallad jäävad tingimata esinduseta, sest neil ei saa olla enamust. Ei saa uskuda, et sarnase valimisviisi juures näit. erilistes tingimustes asuvad neli vene valda Virumaal saaks oma esindajat maakonnakoosolekku. Nende eritingimuste tundjad oleksid maakonnakoosolekku aga eriline tähtsusega.

Kava ei määra ära vallavanemate esindajate valimiskorda. Kui see teisiti on mõeldud kui siin näidatud maakonna vallavanemate üldkoosolekul valimist, siis see teine kord võib olla see, et teatud ringkonna 2—3 vallavanemate tehakse ülesandeks enesete hulgest esindaja määrata, et alal hoida kohalikkude tarviduste ja olude osalistki tundmist. Kas sarnane valimine üldse tagajärgi annab, on kaheldav, kui leidub „isemehi“. Ja sarnaselt valitud ei ole kaugeltki see, mis on omavalla esindaja.

Veel suurema poliitika tegemise võimaline maakonnakoosolekku tahetakse luua ainult sellepärast, et vallavanemaid maakonna kohta liig palju. 2—3 korda rohkem, kui praegu maavolinikke. Kui aga meelde tuleb, et seesama kava kõneleb ka vallaseaduse eelnõust, valdade suurenemisest, väikevaldade liitmisest teistega,

siis väheneb ka vallavanemate hulk. Et maakonnakoosolekku kompetentsi kuulus kava järele piiratud hulk küsimusi, siis tuleb maakonnakoosolekku koosolekuid ka palju vähem pidada kui praegu maavolikogu koosolekuid, mis nii-kui-nii kulusid kokku tõmbab.

Sellepärast, kui ei juleta operatsiooni korruga ära teha, rahvas ühe hoobiga maakonna valitsemisest kõrvaldada, kui tahetakse omavalitsuse korra juurest segavalitsemisviisiga riikliku asutiste peale üleminna, siis täitku see segaviis vähemalt need lootused, mis ta peale pannakse. Vallavanemate esindajatest moodustatud nõukogu seda kindlasti ei tee. Kui juba segavalitsemise viis, siis peavad maakonnakoosolekku kuuluma kõik vallavanemad. Ainult sarnane maakonna nõukogu tunneb kohapealseid tarvidusi ja võimeid ja ainult sarnane nõukogu saab parteipoliitikast vaba olla.

Kulude üle ei tarvitse selle juures nutta, sest maakonnakoosolekku koosolekuid võib ühte viia vallavanemate koosolekuga, mis vajaliseks osutuvad, kui uue korra juures üldse koostööd hinnatakse, vallaomavalitsuste õiguste kärpimise tagajärjel nagu kavast välja lugeda võib.

Maakonnakoosolekku loomine riikliku kohapealse asutuse juurde on neil, kes omavalitsuste ümberkorraldamise küsimusse süvenenud on, üldse võõrastav — juba põhimõttelt. Et see vähesobiv on ka tegelikult, seda pidi leidma selle kava autor ise, sest kui ta maakonnakoosolekku ülesandeid üleslugema hakkas, leidis ta kõigest 6 punkti ja neistki suurema hulga „vastavate seaduste alustel“, kui need seadused kuidagi antakse ja kui need 6 punktigi seaduse võetakse. Seda oleks aga ülekohus loota. Ei saa kuidagi uskuda, et seadus lubaks „maksunormide kinnitamise“ maakonnakoosolekku kätte anda. See oleks ju otsene riigi finantspoliitika maakonnakoosolekku mõjuvõimu kätteandmine. Kui praegu kaebatakse, ja seda isegi kõne all olevas kavas, et maakonnavalitsuste vastu ollakse ka sellepärast, et nad ei lase majandusministril sirgejoonelist finantspoliitikat ajada — ja seda olukorra juures, kus maavolikogud otsustavad ainult 3% maavalitsuste tulude üle, — siis vaevalt on mõeldav, et maakonnakoosolekku võtavad vastu ja kinnitavad maksude normid. Ei ole see ka kooskõlas valitsemise normidega teoreetiliselt, sest kavas ettenähtud

maakonnakoogul ei ole ega saagi olla mingit tegu maakonnaavalitsuse eelarvega, mis riigieelarvesse mahtub ja mille vastu võtab Riigikogu.

Maakonnakoogu ülesannete v a h e s u s maakonnaavalitsuste ümberkorraldamise kavas teeb kava seletuses allakriiputatud k a a s t ö ö tähtsusetaks, püsima

jääb muidugi täiel määral sealsamas allakriiputatud k a a s v a s t u t u s.

Kokkuvõttes tuleb tähendada, et selles osasse maakonnaomavalitsuste ümberkorraldamise kavasse, mis räägib maakonnakoogudest, tuleb suhtuda eitavalt miikasti konstruktsiooni kui kompetentsi pärast.

Perekonnaseisu seaduse muutmisest.

Teatavasti Kohtu- ja siseministeeriumil on käsil Perekonnaseisu seaduse muutmine, milleks 1931. a. kevadel koguti andmeid perekonnaseisuametnikelt ja omavalitsuselt ning kuulati nende arvamusid ja ettepanekud seaduse muutmise ulatuse kohta. Nüüd see kava on valminud ja saadetud seisukoha avaldamiseks muuseas ka omavalitsuste liitudele.

Seepärast pole üleliigne anda lühike ülevaade ettevõetud muudatustest ja peatuda ühe või teise kavatsuse juures. Ühtlasi käesoleva informatsiooniga perekonnaseisuametnikel avaneb võimalus teha täiendavaid parandusettepanekuid.

Muudatused on kavatsatud §§ 7, 11, 13, 16, 17, 18, 24, 29, 36, 44, 46, 55 kohta. Neist paragrahvid 11, 16 ja 18 selles osas, mis käsitlevad aktideregistri pidamist perekonnaseisu ametnikkude-vaimulikkude juures muudetakse aktideregistri pidamise lõpelfamisse mõttes, sest selle raamatute pidamine on osutunud otstarbetuks. Sellega vähendatakse nimetatud ametnike tööd ja saavutatakse kokkuvõttes raamatute valmistamise kulude ärajäämisega.

Paragrahv 13. muutmiselega pikendatakse sünni-, surma- ja abieluaktide teiste eksemplaride esitamise tähtaega Kohtu- ja siseministeeriumile senise 7. jaanuari asemel 31. jaanuarini. Samas paragrahvi teise lõikega ametnikele tehakse ülesandeks teatamine samaks tähtajaks juhul, kui aasta kestel registreerimisi pole olnud.

Paragrahv 7. tahetakse anda Kohtu- ja siseministrile õigus eriolukordadel perekonnaseisuametniku kohused valdades ja alevites panna sekretäri asemel mõne teise selleks kohase isiku peale. Seletuskirjas seda kõrvalekaldumist üldkorra põhjendatakse asjaoluga, et oleval vallaomavalitsusi, kus pole maksimas vallaomavalitsuste kord ja selle tõttu, kas ei ole sekretäri või on sekretäriks isik, kes ei vasta Perekonnaseisu sead. § 8 nõuetele. Ja kuna Aleviseadus ei näe ette alevisekre-

täri kohta kutse nõuet, võivad sattuda alevisekretäredeks isikud, kes ei vasta seaduse nõuetele.

Need ettepooldud väited pole siiski küllalt kaaluvad, et lubada teha seadusega määratud üldkorras erandid, mida kohtu- ja siseminister võib tarvitada kõigi kohta, sest sõna „eriolukordadel“ laseb tõlgendada mitmeti. Kui on olemas niisuguseid valdu, kus pole maksev üldine vallaomavalitsuste kord, siis viidagu nad seadusega üldise korra alla või nimetatagu seaduses, millistes valdades ministrile antakse õigus määrata eriametnik. Samuti tuleks täiendada Aleviseadust sekretärikt kutse nõudmisega. Kuid praeguse olukorra juures selleks pole olulist vajadust, sest järelvalveasutiste ülesanne on jälgida ja nõuda, et ametisse valitavad ja praegu ametisoliidid alevisekretärid vastaksid Prks. sead. § 8 nõuetele.

Selle õiguse vastu ei saaks ju midagi olla, kuid teisest küljest see on põhimõtte viiramine. Seaduse üldkorra järgi perekonnaseisu asjade korraldamine on tehtud omavalitsuste asjaks, kuid kavatsitava muudatusega killustatakse tervik. Juba praegu paljud valla perekonnaseisuametnikud nurisevad usuühingute ametnike tegevuse üle, kuna see oleval puudulik, ja neile perekonnakirjade pidamiseks saadetakse aktiärakirjad koostatud sageli ebaõigete andmete sisaldusega ning puudulikult varustatud dokumentidega. Peale selle eriametnike ametisse määramine toob kaasa üleliigseid kulusid neile omavalitsustele, kuhu määratakse „eriolukordadel“ eriametnik.

Paragrahv 24 muudatusega soovitakse lihtsustada aktide naranamise korda sellega, et seni täiendavate aktide naranamisele kuuluvaid viigu lubatakse naranada Kohtu- ja siseministeeriumi eelnõusolekul või ettekiriutusel ääremärkustega.

Muudatus või õigemini täiendus on koostatud järgmiselt: „Kui aga viiga on

juhtunud aktis eneses, parandatakse viga Kohtu- ja siseministeeriumi nõusolekul või ettekirjutusel ääremärkusega; ääremärkusega ei või teha aktis sisulisi muudatusi. Kui sel teel ei ole võimalik viga parandada, võidakse seda teha ainult kohtu teel“.

See muudatus on tervitatav, sest selle tõttu aktide parandamine muutub lihtsamaks ja akti terviklus jääb puutumatuks. Kuid puudusi on sel täiendusel veelgi. Kui seaduseandjad teevad vahet sisuliste ja mõnesuguste teiste vigade vahel, siis seadus olgu selge ja seal olgu nimetatud, millised vead loetakse sisulisteks, millised mitte. Sisuliste ja mittesisuliste vigade õige definitsioon ja piiritelu seni on tekitanud raskusi.

Paragrahvide 17, 36 ja 46 muutmine osutub olulisemaks ja suurimaks ulatuselt kavatsetud muudatuses. Temaga kaotatakse erilehekülgede avamine vastsündinule ja varemsündinud lastele üldse. Lapsed kantakse vanemate lehekülgedele. Kui vanematel erileheküljed avamata, siis avatakse need lapse sünni puhul. Leidlastele avatakse oma erileheküljed. Seega kuni abiellumiseni lapsed seisavad vanemate erileheküljel.

Mainitud muudatus omavalitsuste perekonnaseisuametnikelt võetakse vastu suure rahuldustundega, kuna see vähendab perekonnaregistri tööd vähemalt poole võrra, loob kindla ja otstarbele vastava süsteemi ja hõlbustab õienduste leidmise. Jääb kahetseda, et seni on tehtud palju asjatut tööd, mis kogu perekonnaseisu asjaajamise tegi raskepäraseks. Ühtlasi sellega saavutatakse riigikassale raamatute valmistamise alal kokkuhoidu, mis praegu väga vajaline.

Paragrahv 17. määritelu perekonnaregistri kaartide pidamise kohta võiks olla täielikum, kui seda ei korraldada juhtnõu-ridega. Oleks soovitav määrata ära abieluliste naistele endiste perekonnanimede järgi kaartide avamise kord.

Hoopis vastuvõtmatuks aga osutub §§ 29, 44 ja 55. muutmine, millega jäetakse ära abielu-, sünni- ja surmaaktides abielujate, vastsündinu vanemate ja surnu elukutse ja viimases surma põhjuse märkimine. Seaduse muutmise seletuskirjas seda põhjendatakse töövähendamise otstarbega. Kuid ettetoodud põhjendus on liialdatud. Elukutse nimetatud aktidesse märgitakse vaid ühe sõnaga, näit.: põllutöeline, kingsepp, mustatöeline, kontori-ametnik, arst jne. Ja kas ühe sõna akti

märkimine võtab niipalju aega, et sellele ohverdatakse sellise tähtsa asjaolu märkimine dokumenti! Neil andmetel on võr- ratu tähtsus järeltulevatele põlvedele liht- sal perekondlikel põhjuseil, ja võib olla veel suurem tähtsus geneoloogilisel, sot- siaalbioloogilisel ja biograafilisel uurimu- sil. Nii sageli on tulnud kokku puutuda kodanikega, kel puuduvad lähemadgi and- med oma vanavanematest ja nende elu- kutsest. Aga nad tahaksid seda teada. Meie olevik on seotud rohkem minevikuga kui tulevikuga. Minevikust ja esivanema- telt ammutame andmeid ja kogemusi ole- va elu rajamiseks. Kavatsetud muudatu- sega hävitatakse aga a i n u k e ametlik allikas tähtsate andmete kohta.

Mitte vähem tähtsam pole surma põh- juse märkimine. Senini statistika surma põhjuste üle koostati perekonnaseisuamet- nikelt saadud surmaaktide põhjal. See väga tähtis statistika tulevikus peab ära jääma, eriti aga maa kohta. Linnades, kus arstitunnistusest surnut ei saa regist- reerida ega matta, need tunnistused võik- sid olla statistika aluseks. Maal aga sel- list sundust ei ole, ja seepärast kui tahe- takse statistikat edasi pidada, siis maal tuleks panna maksma ühtlane kord lin- naga. See aga praegustes oludes on või- matu. Järelikult mainitud statistika haru tuleb kustutada.

Paragrahv 55 muudatuses, surmajuh- hust teataja allkirja ärajätmisses, arsti poolt väljaantud surmatunnistuse esita- mise puhul, väljendub järjekindlusetus ja süsteemi rikkumine. Kui perekonnaseisu muudatuse registreerimise akt loetakse võrdseks notariaalaktile, siis tal olgu akti osaliste allkirjad — aktisisuks andmete esitaja ja perekonnaseisuametniku allkir- jad. Arstitunnistusega tõestatakse sur- ma fakt kui niisugune, kuid akti märgi- takse ka muid andmeid, milliseid ei saa sisaldada arstitunnistus. Seepärast olgu aktil ka kaks allkirja.

Peale eelnimetatud muudatuste prak- tilise elu seisukohalt oleks tingimata tar- vilik muuta ja täiendada kõnestatud sea- dusest mõnda osa, mida Kohtu- ja sisemi- nisteeriumi kava ette ei näe.

Esmajoones tuleks täiendada seaduse § 39 neljanda lõikega selles mõttes, et abi- eluregistreerimine lubatakse toimetada mitte üksi selle perekonnaseisuametniku poolt, kus toimetati esialgne abiellumise soovi teadaande avaldamine ja sellest kuu- lutamine, vaid ka mõne teise perekonna- seisuametniku juures, kui viimasele esita-

takse tarvilised tõendused abielu registreerimise eelkäivaist toiminguid.

Seni Perekonnaseisu seaduse maksvusel olemise ajal on tulnud ette vajadus selliselt toimimiseks. Seaduse üldmõttest saab küll järeldada, et sel viisil abielu registreerimisel peaks olema võimalus, kuid konkreetselt seadus seda ei väljenda. Kuna seadust on tõlgendatud ja temast aru saadud mitmeti, siis arusaamatused ja selle tagajärjel pahandused on paratamatud. Kui aga eluavaldus tuleb juure uusi vorme, uusi kujusid, ja need pole vastolus maksvate heakommetega või kõlblusega, siis see normeeritagu seadusega tarvitamiseks kõigile kodanikele. Käesoleval korral aga eriti olgu selge vastus, kas eitav või jaatav.

Lisaks kõigele eeltoodule peab konstateerima, et üks pahandusi ja arusaamatusi tekitanud asjaolu on Perekonnaseisu

seaduse vastu eksijate ja tema eeskirjade mittetäitja'e vastutusele võtmise kohta täpsete normide puudumine. Senised normid on puudulikud. Nende alusel rahukohtunikud lükkavad tagasi või jätavad läbivaatamata ettepannud asjatoimetusi, põhjendades seda seadusliku aluse puudumisega, sest R. N. S. § 29 karistusnorme ei saavat tarvitada seadusest üleastujate karistamiseks, kuna need normid käivad määruste, nõudmiste ja seaduslike korralduste mittetäitjate või rikkujate kohta.

Seepärast kindla ja seadusliku korra maksmapanemiseks ja tarvis täiendada Perekonnaseisu seadust, või täiendada karistusnorme sisaldavat materjaalseadusi ja ühtlasi ka protsessuaalseadusi, millega lubada perekonnaseisumetnikul esineda kohtus avaliku süüdistajana.

K. W.

E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest

Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolek 31. okt. 1932. a. Tallinnas, Harju maaval. ruumides.

Koos on 46 nõukogu liikmest 34.

§ 1.

Koosoleku avamine ja juhatause valimine.

Liidu nõukogu koosoleku avab Liidu esimees H. Lauri kell 11.10. Koosoleku juhatajateks valitakse ühel häälel Liidu esimees H. Lauri ja aseesimees P. Männik ning protokoll kirjutajaks Liidu peasekretär F. Vellner.

Päevakord võetakse vastu järgmiselt:

1. Liiklemise korraldus maal. Refererivad Teedemin. Maanteede ja ehit. osak. dir. H. Perna ja Liidu aseesimees P. Männik.
2. Omavalitsus ja ta elanikkond. Refererib Riigikogu asjadevalitseja E. Maddison.
3. Informatsioon maavalitsuste ümberkorraldamise kava kohta. Ülevaatega esineb Liidu sekretär F. Vellner.
4. Läbirääkimisi.

§ 2.

Liiklemise korraldus maal.

Referent, dir. H. Perna referaadi sissejuhatuses tähendab, et kuna elame tehnika haripunktil ja ajal kus on arenenud mitte ainult üksi ainult läbikäimine üksiku riigi elanikkude eneste vahel, vaid arenemise suun näitab et läbikäimine rah-

vaste ja riikide vahel omab ikka rohkem ja rohkem suurema tähtsuse, seepärast liiklemise abinõudel ja teedel käesoleval ajal on määratu tähtsus. Eriti aga viimasel ajal on esile kerkinud maanteed kui tähtsamad liiklemisteed, ning ühes sellega ka mootorsõidukite kui liiklemisvahendite osa rahvamajanduses on omamas esmajärgu tähtsuse. Kõik liiklemisvahendid töötavad käsikäes ning arenevad vastavalt rahvamajanduse arengule ning sellepärast tuleb liiklemist korraldada nii, et ta ei kujuneks takistuseks rahvamajanduse arengu edule.

Peatudes liiklemise korralduse juures välismaal tähendab referent, et Prantsusmaal liiklemise ja jõuvankrite korraldus on tsentraliseeritud. Parlament annab liiklemisseadusi igasuguse liiklemise kohta. Liiklemise üldkorraldus on koondatud kolme erilise ministeeriumi kätte, kuna aga kohaline liiklemise korraldus on prefektide ja maire'de käes. Terve maa on jagatud prefektide ja maire'de tegevuspiirkondadesse. Prefektidel on poliitilised ja administratiivsed ülesanded, kuna maire'de käes on rohkem majanduslikud ülesanded.

Maksustamise korraldus Prantsusmaal on koondatud samuti keskkoha. Tähtsamatest maksudest maanteede ja jõuvankrite alal oleks nimetada: 1) jõuvankrite registreerimise maks, 2) omavalitsuste maks, 3) luksusmaks ja teised vähemad maksud. Ühtlasi on maksude suhtes tea-

tud kordadel ettenähtud hinnaalandus. Nii näiteks on ettenähtud hinnaalandus jõuvankritele, millised tarvitavad piirituse ja bensiini segu, samuti 50% hinnaalandus jõuvankritele, millised on varustatud puugaasi mootoritega, kui ka jõuvankritele millised on üle üheksa aasta vanad. Maksust on hoopis vabastatud vabrikantide ja kaupmeeste veoautod, millised on määratud kaupade laalivedamiseks tarvitajaskonnale, samuti mootorid ja traktorid, millised tarvitatakse põllumajanduse alal ja põllusaaduste veoks ja kolmandaks riigi ja omavalitsuste sõidukid.

Prantsusmaal on autobusside liinid eraseltside käes ning sõiduload antakse tarvituse järele nii linnades kui maal maire'de poolt. Vabaveo korraldus on omavalitsuste käes ning sünnib vastavate reeglite kohaselt, millised reeglid on igas omavalitsuses erinevad. Juhtimise ja kutsetunnistuse väljaandmine on prefekti käes, kes annab välja juhtimisloa kutsetunnistuse alusel.

Liiklemise järelevalve korraldus on tsentraliseeritud ja kindlates kätes ning see ülesanne on pandud šandarmite peale, kes võivad ka seaduse ja määruse rikkujaid koha peal karistada. Prefektil on õigus karistada seadusest üleastujaid kuni 75 frangini ehk 1 kuulise vangistusega.

Kuna Prantsusmaal on liiklemise korraldus tsentraliseeritud ning koondatud riigi keskasutuse ja ametnikkude kätte, siis sellevastu aga Saksamaal on ligitõmmatud ka mitteametlikud organisatsioonid. Liiklemise korralduse üldreeglid on koondatud nii nim. Kraftwagenverordnung'isse. Jõuvankrite registreerimine sünnib Politzeiverwaltung'is, kust antakse ka load välja. Maks määratakse riigi poolt kindlaks, kuid omavalitsused võivad ka maksu täiendada. Iga auto jaoks peab olema eriline Steuerkarte, milline peab näitama kas auto maks on tasutud, ning milline jaotatakse ära omavalitsuste vahel.

Saksamaal pannakse erilist rõhku jõuvankrite vastupidavuse peale, et see oleks tugev, vastupidav ja liikumisekõlbuline. Juhtimisload antakse välja prefektide poolt, kusjuures tuleb kutsetunnistus ettenäidata.

Omnibusside liinide korraldus on kindlaks määratud 20. okt. 1928. a. seadusega — n.n. Kraftwagenlinienverordnung.

Autobussi liinid jagunevad: 1) riigiliinid (riigi- ja raudteevalitsuse seltside käes), 2) eraliinid ja 3) postivalitsuse liinid. Kuna Saksamaal on raudtee riigi

käes, Prantsusmaal ja Inglismaal see aga eraseltside käes, siis on Saksamaal raudtee ja jõuvankrite võistluse küsimus palju teravam.

Jõuvankrite juhtimisloa väljaandmisel nõutakse arstitunnistust. Juhtimisload on kahesugused: 1) autode juhtimisload ja 2) mootorrataste juhtimisload.

Liiklemiskorraldus on reguleeritud vastavate seaduste ja määrustega, kusjuures korralduse juhtimine on osalt riigivalitsuste, osalt omavalitsuste käes. Saksamaal tähtsamate maksudena oleks nimetada mootori-, jõuvankri- ja bensiini maksu.

Liiklemise korraldus Eestis on korraldatud Maanteede seaduse ja selle elluviimise määrusega, kuna aga jõuvankrite korraldus on kindlaks määratud Jõuvankrite seadusega ning selle elluviimise määrusega. Vaadeldes jõuvankrite statistikat näeme, et jõuvankritega liikumise arendamine on kestnud meil 1923. aastast peale kuni 1931. aastani. Nii näeme, et Eestis oli 1925. aastal registreeritud 1001 jõuvankrit, 1928. a. aga juba 2191, 1929 a. 2155, 1931. a. aga 3180 jõuvankrit. Eestis tuleb iga 100 r.-km. kohta 6,3 jõuvankrit, Lätis vastavalt 6, Soomes 9, Rootsis 33, Inglismaal 27 ja Ameerikas 4,75. Aluseks võttes rahva arvu tuleb Eestis 1 jõuvanker 340 inimese peale, Lätis vastavalt 490 peale, Soomes 97 peale, Rootsis 39 peale, Leedus 800 peale, Inglismaal 630 peale ja Ameerika Ühendriikides 300 inimese peale 1 jõuvanker. 1931. aastast peale on jõuvankrite asjandus nii Eestis kui ka suuremalt osalt välisriikides tagasi läinud, kuna aga üksikutes riikides vaatamata majandusliku kriisile jõuvankrite arv on suurenenud.

Vabaveo küsimuse kohta tähendab kõneleja, et see küsimus on ümberkorraldamisel Teedeministeriumis ning praegu on väljatöötamisel uus Jõuvankrite seaduse elluviimise määrus liiklemiskomitees. Komitee alamkomisjonis on vabaveo korraldus üldiselt vastuvõetud ning on saavutatud kokkulepe nii raudteevalitsuse-, omavalitsuste kui ka liinipidajate esindajatega ning kõneleja arvates peaks uue korralduse järele vabaveo küsimus leidma rahuldava lahenduse.

Lõpuks peatub referent ka jõuvankrite ja raudteede võistluse küsimuse juures. Vaadeldes välismaa olukorda leiab referent, et lühikeste maade vedude ja kergete koormatuste juures on jõuvankrid välismaal täiesti läbi löönud, kuna aga pike-

mate kauguste ja suuremate raskuste vedamise juures raudtee omab ikka veel domineeriva seisukoha. Ungaris näiteks on jõuvankrid raudteedelt ülevõtnud 25% kaubaveost ja 70% reisijateveost. Selline nähtus ei olnud loomulikult vastuvõetav riigile kuna Ungaris on raudtee riigi käes, sellepärast katsuti leida abinõusi, kuidas tõkestada jõuvankrite võistlust raudteega. Väljapääsutee leiti selles, et raudteevalitsus ise võttis oma kätte ja avas autobussi liinid ning sellega on jõuvankrite ja raudtee võistluse küsimus lahendatud. Samuti on ka Saksamaal asutatud erilised raudtee autoveo seltsid, milised töötavad koos raudteevalitsusega.

Kõneleja lõpetab ettekande endise ameerika presidendi Coolidge sõnadega, et „maanteede ehitus ja korraldus suudab kõige rohkem suurendada rahva jõukust ja tasub täiesti ära sinna sisse pandud kapitali“.

Teisena kõneles liiklemise korralduse kohta maal Liidu aseesimees P. M ä n n i k, Kõneleja peatus lähemalt uue väljatöötatava Jõuvankrite seaduse elluviimise määruse kava juures, eriti aga vabaveo küsimuse juures.

Kestva veo korraldus sünnib meil omnibussi liinide kaudu ning nende ettevõtete läbikäigud ulatavad aastas kümnetesse miljonitesse. Et kestev vedu oleks korraldatud organiseeritult, ning rahva nõuetele vastavalt, siis peavad omnibussid reisijaid vedama alaliselt vaatamata reisijate arvule. See asiolu, et omnibussi liinipidajad on saanud veo monopoli, on kutsunud välja terve rea vastolusi. On katsutud leida lahendamise võimalusi, kuid need pole annud tagajärgi.

Paistab et arenemise tendents on võtnud sellise suuna, et põllusaaduste turule ja jaamadesse toimetamisel ikka rohkem ja rohkem kasutatakse jõuvankrite abi, ning sellepärast on vajaline võimaldada kaubasaatjatele kaasasõit jõuvankritega. Vabaveo korraldus on praegu meil väga ebamäärasel reguleeritud ning on tegelikus elus väljakutsunud mittesoovitavaid nähteid. Praegu on kujunenud veoauto-dega reisijate ja kaupade vedamine nagu mingisuguseks salakauba veoks. Asiolu, mis pärast rahvas ei kasuta veoabinõuna omnibussi kui regulaarset liikumisvahendit, vaid eelistab enamalt jaolt selleks veoautot, on seletatav sellega, et vedu veoautotega on palju odavam ja sellega rahvale kättesaadavam. Paistab et omnibussi liinide praeguse korraldusega oleme ette-

jõudnud tegelikust elust. Teedeministerium on senini esinenud peamiselt omnibussi liinide kaitsjana, milline asiolu on seletatav võib olla sellega, et liinipidajad on rohkem aktiivsemad ja suudavad oma huvivid rohkem kaitsta kui seda võivad teha põllupidajad.

Liiklemiskomitees ja selle poolt moodustatud alamkomisjonis on Jõuvankrite seaduse elluviimise määruse kava leidnud enam-vähem juba üldiselt vastuvõtmise ning ka vabaveo korralduses on saavutatud teatud kompromiss.

Meil on senini omnibussi liine väga kergel käel väljaantud ning edaspidi oleks soovitatav kaaluda liinide väljaandmisel nende vajalikkust ja otstarbekohasust.

Arvesse võttes, et uus Jõuvankrite seaduse elluviimise määruse kava võiks rahuldada nii hästi põllusaaduste turuletoimetajate, omnibussi liinipidajate kui ka raudteevalitsuse huve, peaks kõneleja arvates uus kava vastuvõetav olema ka Liidu nõukogu poolt, mis pärast teeb ettepaneku, et nõukogu kiidaks uue Jõuvankrite seaduse elluviimise määruse kava, eriti selle vabaveo osas ning nõuaks, et see leiaks peatse kinnitamise.

Läbirääkimiste all võetakse elavalt sõna. Eriti leiab arvustust meie raudteeliiklemise halb ja ajastmahajäänud korraldus.

Läbirääkimiste lõpul võetakse vastu Kohveri ettepanek — kiita uus Jõuvankrite seaduse elluviimise määruse kava üldjoontes heaks ja vastuvõetavaks, eriti selle vabaveo osas, kuid ühtlasi pidada soovitavaks, et võetakse kaalumisele ja ümberkorraldamisele maavalitsuste poolt ühekordsete vabaveo lubade väljaandmisel liinipidajate nõusoleku nõutamise küsimus ning peetakse soovitavaks, et liinipidajate nõusoleku küsimine ära jääks.

See ettepanek võetakse vastu ühel häälel ja ühtlasi peetakse soovitavaks et järgmise nõukogu koosoleku päevakorda võetakse raudtee liiklemise küsimus ning otustatakse paluda selleks referenti raudteevalitsusest. Ühtlasi võetakse vastu Uiga sooviavaldus, et eraisikutele omnibussi liinide väljaandmine tuleks korraldada kindlate hindade ja vähempakkumise alusel.

Koosoleku juhataja ettepanekul tehakse vaheaeg kuni kella 17.00.

Peale lõunavaheaga algab koosolek kell 17.30, juhatab H. Lauri.

Refereerib E. Maddison omavalitsuse ja ta elanikkonna kohta. (Referaat on

toodud täiel kujul ära „Maaomavalitsuses“ teisel kohal.)

Järgnevate läbirääkimiste all võetakse elavalt sõna. Tuuakse ette näiteid, kus praeguse hoolekande korralduse juures on võimalikud nähted, kus üks omavalitsus annab ohtral käel abi hoolealustele ja nõuab tehtud kulud siis pärast teisel kohtuteelt sisse. See on laiotamine teise rahatasku peal. Valdade esitajate poolt nõutakse elanikkude registreerimise uuesti sissetoomist maal, kuna see on vajaline vallavalitsusele igal sammul ning praegune korraldus on vallavalitsused asetanud raskesse seisukorda.

Läbirääkimiste lõppedes võetakse vastu ühine ettepanek, et Liidu juhatus astuks samme materjali kogumiseks selleks, millised väärnähtused ning puudused esinevad praegu tegelikus elus, mis tingitud maksvatest seadustest omavalitsuse ja ta elanikkude vahekorra korraldamise alal, eriti töötaoleku ja hoolekandeline abiandmise alal, ning missugused konkreetsete parandused tuleks üksikutes seadustes läbi viia ja peetakse soovitavaks et küsimus võetaks järgmise Liidu nõukogu koosoleku päevakorda. Ühtlasi võetakse ka vastu Uiga sooviavaldus, et edaspidi selle küsimuse arutamisel võetaks arvesse ka hra Maddisoni referaadis ettetoodud teesid ning kutsutakse järgmise nõukogu koosolekule ka hra Maddison.

§ 4.

I n f o r m a t s i o o n i m a a k o n n a o m a v a l i t s u s t e ü m b e r k o r r a l d a m i s e k a v a k o h t a .

Informatsiooniga maakonnaomavalitsuste ümberkorraldamise kava kohta esineb Liidu peasekretär F. Wellner. Kõneleja toob andmeid praeguse seisukorra

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 39. Vallasekretäri abi allakirjutamise õigusest.

Riigikohtu adm. osak. toim. Nr. 285¹ — 1931. a. põhjal võib vallasekretäri vallavolikogu protokollimisel asendada vallasekretäri abi, mis suguses otsuses selgitatakse ka, et vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduses ei sisaldu määrusi, mis piiraks üksikutele juhtudel ehk üldse sekretäri asendamise võimaluse sekretäri abi poolt, sest sekretär on vallaametnik nagu sekretäri abigi, kuid sinne maavalitsus seletab vallavalitsuse kirjavahetuse allakirjutamise asjus, et sekretäri abil ei olla seda õigust ja keelab neile allakirjutamise ära.

Palun teatada, kas vallasekretäri abi võib vallasekretäri asendada vallavalitsuse kirjavahetusele allakirjutamisel? *Vallaomaval tegelane.*

kohta maakonnaomav. ümberkorraldamise käigu kohta Vabariigi Valitsuses ja Kohtu- ja siseministeriumis. Ühtlasi annab ta lühikese ülevaate Kohtu- ja siseministeriumis väljatöötatud maakonnaomavalitsuste ümberkorraldamise kava kohta. Uue kava kohaselt on ettenähtud maakonnaomavalitsuste, kui omavalitsuste üksuste täieline ärakaotamine, ning asendamine riigiasutustega koha peal, kusjuures nende riigiasutuste juures esineks nõuandva koguna maakonnaõukogud, millised koosnevad maakonnas olevate valdade vallavanemate esindajatest. Ühtlasi näitab kõneleja oma ettekandes, et väljatöötatud põhimõtted taotleavad puhtal kujul tsentralisatsiooni, ning näevad ette omavalitsuste võimupiiride kärpimise, millest ei jää puutumata ka vallaomavalitsused. Vastavalt aga Liidu nõukogu poolt varem vastuvõetud maakonnaomavalitsuste ümberkorraldamise põhialustele. ei saa ministeriumi poolt väljatöötatud kava omavalitsuste seisukohalt vastuvõetavaks tunnustada, kuna see on vastolus meie demokraatliku riigikorra põhimõtetele kui ka omavalitsuste huvidega.

Läbirääkimiste all tähendab koosoleku juhataja Lauri, et Liidu juhatus ei ole võtnud seisukohta veel uue kava kohta, kuna seda ei saagi teha enne kui on välja töötatud kindel ja üksikasjalik seaduse eelnõu. Liidu juhatus tahtis anda nõukogule ainult informatsiooni asja praeguse käigu kohta.

Selle päevakorra punkti all enam sõna ei võeta. Samuti ei võeta sõna ka läbirääkimiste all.

Koosoleku juhataja H. Lauri tänab koosolekust osavõtjaid Liidu nõukogu liikmeid ning lõpetab Liidu nõuk. koosoleku.

Vastus: Seaduses ei leidu otsekoheseid takistusi, et vallasekretäri äraolekul või mõnel muul juhul tema kohuseid võib täita vallasekretäri abi. Kuid sel juhul, et omada sekretäri õigusi ja seda ka kirjavahetuse allakirjutamisel, peab siiski abi olema määratud otseselt vallasekretäri kohusetäitjaks vallavolikogu poolt. Ka eelpooltoodud Riigikohtu otsusest tuleb järeldada, et abi võib asendada nii protokollimisel kui ka teistel juhtudel sekretäri ikkagi juhul, kui ta selleks eriti vallavolikogu poolt määratud. Mis puutub maavalitsuse vahelesegamisse, siis on maavalitsusel seaduse järele õigus protestida vallavolikogu otsuste vastu.

Vastutav toimetaja: F. Wellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

J. Zimmermanni trükitöda Tallinnas, Lühike jalg 4.